



# Και στις ροδιάς τ' αέρι

τραγούδια από τα Δωδεκάνησα

Παραγωγή:

Φίλοι Μουσικού Λαογραφικού Αρχείου Μέλπως Μερλιέ,  
με την αρωγή του Πολιτιστικού και Μορφωτικού  
Συλλόγου Νέων Λέρου “Η Άρτεμις”

Επιμέλεια ενθέτου, παραγωγής, έκδοσης:  
Μάρκος Φ. Δραγούμης, Θανάσης Μωραϊτης

- Παραγωγή: Φίλοι Μουσικού Λαογραφικού Αρχείου Μέλπω Μερλιέ, με την αρωγή του Πολιτιστικού και Μορφωτικού Συλλόγου Νέων Λέρου “Η Άρτεμις”
- Χορηγοί: Υπουργείο Πολιτισμού - Υπουργείο Αιγαίου - Ίδρυμα Ι. Φ. Κωστοπούλου
- Οι ηχογραφήσεις έγιναν: το 1930 στην Αθήνα (θέατρο Αλάμπρα) από την Μέλπω Μερλιέ με τη συνεργασία του Samuel Baud-Bouy, το 1990 στη Σύμη από τον Λεωνίδα Εμπειρικό και στη Λέρο τις χρονιές 1996 και 1998 από τους Μάρκο Φ. Δραγούμη, Κυριάκο Στεφάνου και Θανάση Μωραΐτη (τη φροντίδα της ηχοληψίας είχε ο Νίκος Διονυσόπουλος)
- Κείμενα: Μάρκος Φ. Δραγούμης, Ι. Χ. Γιάκρας, Λεωνίδας Εμπειρικός
- Μουσικολογική ανάλυση, σχόλια: Μάρκος Φ. Δραγούμης
- Μετάφραση στα Αγγλικά: Δημήτρης Λέκκας
- Ηχητική επεξεργασία, mastering: Χρίστος Χατζηποτάμου / Athens Mastering
- Επιμέλεια ενθέτου, παραγωγής, έκδοσης: Μάρκος Φ. Δραγούμης, Θανάσης Μωραΐτης
- Οι φωτογραφίες ανήκουν στο Μ.Λ.Α. και στα αρχεία του Κώστα Γ. Μεγαλοκονόμου και του Νίκου Διονυσόπουλου
- Φωτογραφία εξωφύλλου: γιορτή για την αναχώρηση των σφουγγαράδων, Κάλυμνος 1956 (αρχείο Κώστα Γ. Μεγαλοκονόμου)\* οι Κάλυμνιοι μουσικοί που εικονίζονται είναι οι: Παύλος Κουρούνης (βιολί), Γιώργος Κουλιανός (σαντούρι) και Μάμμιας Πικραμένος (λαούτο)
- Τυπογραφικές διορθώσεις: Μάρκος Φ. Δραγούμης, Δημήτρης Λέκκας, Θανάσης Μωραΐτης
- Στοιχειοθεσία, layout, σχεδιασμός εξωφύλλου: *Altsys*
- Εκτύπωση: *Fabel Sound*
- Έκδοση: Οκτώβριος 2000
- Copyright: Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών

#### Οι Φίλοι του Μουσικού Λαογραφικού Αρχείου Μέλπω Μερλιέ ευχαριστούν:

- τον Πολιτιστικό και Μορφωτικό Σύλλογο Νέων Λέρου “Η Άρτεμις”, και ιδιαίτερα τον πρόεδρο του συλλόγου Αντώνη Νταλλαρή, για την πρόθυμη συμπαράστασή του στην παραγωγή αυτή
- την κ. Ελισάβετ Παπαζώνη που, μέσω του Υπουργείου Πολιτισμού και του Υπουργείου Αιγαίου, μας βοήθησε οικονομικά και έτσι μπορέσαμε να καλύψουμε το κόστος των εξόδων παραγωγής και έκδοσης του διπλού αυτού cd
- τον κ. Γιάννη Κωστόπουλο για το συνεχές ενδιαφέρον του προς το Μ.Λ.Α.
- τον Βασίλη Οικονόμου για τη βοήθειά του στην ανεύρεση φωτογραφικού υλικού
- τα *Ελληνικά Φωτογραφικά Νέα* “Κώστας Γ. Μεγαλοκονόμου” και τους κληρονόμους του για την ευγενική διάθεση και παραχώρηση 14 φωτογραφιών από το αρχείο τους
- τους μουσικούς Τάσο Διακογιώργη και Κωνσταντία Καπετανοπούλου, καθώς και την υπεύθυνη του Λυκείου Ελληνίδων της Κάλυμνου κ. Πόπη Μαύρου, για τη βοήθειά τους στην αναγνώριση των μουσικών που εικονίζονται στις φωτογραφίες του αρχείου του Κώστα Γ. Μεγαλοκονόμου



# ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

του Μάρκου Φ. Δραγούμη

- 1929 Ο Samuel Baud-Bovy έρχεται στην Αθήνα για να μελετήσει τον παραδοσιακό μας μουσικό πολιτισμό.
- 1930 Η Μέλπω Μερλιέ ιδρύει το Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο (Μ.Λ.Α.) στην Αθήνα, όπου ηχογραφεί (στο θέατρο Αλάμπρα) μεταξύ των άλλων και 74 δωδεκανοσιακά τραγούδια σε δίσκους 78 στροφών. Η επιλογή των οργανοπαικτών, τραγουδιστών, τραγουδιών και χορών γίνεται σε συνεργασία με τον Baud-Bovy.
- 1930-3 Στα χρόνια αυτά ο Baud-Bovy, κάνοντας τρία ταξίδια στα ιταλοκρατούμενα τότε Δωδεκάνησα, ολοκληρώνει την έρευνά του για τη μουσική τους παράδοση.
- 1935-8 Ο Baud-Bovy συγκεντρώνει σε δύο τόμους τα δωδεκανοσιακά τραγούδια που κατέγραψε το 1930-33 και τα κυκλοφορεί στη σειρά των εκδόσεων του Μ.Λ.Α. με τίτλο *Τραγούδια των Δωδεκανήσων*. Από τις 286 μελωδίες που δημοσιεύει, τις 212 τού τις υπαγόρευσαν όταν βρισκόταν στα Δωδεκάνησα και τις υπόλοιπες 74 τις κατέγραψε από τους δίσκους που γυρίστηκαν το 1930 στα πλαίσια των ηχογραφήσεων του Μ.Λ.Α.
- 1936 Δημοσιεύεται στα Γαλλικά, αφιερωμένη στο ζεύγος Μερλιέ, η διατριβή του Baud-Bovy *La Chanson Populaire Grecque du Dodecanèse. Les Textes*.
- 1942 Ο Νίκος Σκαλκώτας συνθέτει ένα τραγούδι για τενόρο και σοπράνο με συνοδεία πιάνου βασισμένο στη μελωδία του “Μη με δέρνεις μάνα” ή “Ο τσέλλης άντρας”, όπως τραγουδιόταν στη Ρόδο. Την μελωδία αυτή την είχε ανακαλύψει το 1934, όταν τού ανατέθηκε να κάνει καταγραφές από δίσκους του Μ.Λ.Α.
- 1943 Ο Γιάννης Κωνσταντινίδης, εμπνεόμενος από τις δωδεκανοσιακές καταγραφές του Baud-Bovy, αρχίζει να διασκευάζει αρκετές από τις μελωδίες αυτές σε έργα, ιδίως για πιάνο, όπως:

- Από τα Δωδεκάνησα, 44 Παιδικά Κομμάτια κ.λπ.
- 1976 Ο “Αρχαγγελίτικος” (cd 1, αρ. 28 της παρούσας έκδοσης) κυκλοφορεί σε δίσκο LP από το Μ.Λ.Α. (*Δημοτικά Τραγούδια από τη Συλλογή Μέλωπας Μερλιέ*, Polydor 1976).
- 1979 Ένα μέρος των δωδεκανησιακών ηχογραφήσεων του Μ.Λ.Α. του 1930 κυκλοφορεί με δική του φροντίδα σε κασέτα του εμπορίου με τίτλο *Τραγούδια της Ολύμπου Καρπάθου*.
- 1989 Με την έγκριση του Μ.Λ.Α. κυκλοφορούν, από τους πρώτους δίσκους του, δύο χοροί από την Ολύμπο Καρπάθου, δύο τραγούδια από τη Ρόδο και άλλα δύο από την Κάλυμνο σε ένα cd. Το cd αυτό παρουσιάζει μια σειρά από ηχογραφήσεις που πραγματοποίησε ο Baud-Bovy μόνος του ή σε συνεργασία με το Μ.Λ.Α. (*Grèce. Chansons et Dances Populaires*, έκδοση της ελβετικής εταιρίας VDE-GALLO).
- 1990 Ο Λεωνίδας Εμπειρικός επισκέπτεται τη Σύμη και ηχογραφεί 10 τραγούδια για τη συλλογή του Μ.Λ.Α.
- 1996-8 Το Μ.Λ.Α. (Μάρκος Δραγουμης, Κυριάκος Στεφάνου και Θανάσης Μωραϊτης) οργανώνει και πραγματοποιεί, με τη βοήθεια του Λεριού Αντώνη Νταλλαρή, δύο επισκέψεις στη Λέρο, κατά τη διάρκεια των οποίων ηχογραφεί περίπου 100 τραγούδια και σκοπούς παιγμένα και τραγουδιόμενα από ντόπιους μουσικούς και τραγουδιστές (η ηχογράφηση έγινε με τον ηχοηλεκτρικό εξοπλισμό και τη φροντίδα του Νίκου Διονυσόπουλου). 37 από αυτές τις ηχογραφήσεις εκδίδονται σε ένα διπλό cd με τίτλο *Της Λέρος τα Τραγούδια*, με τη συνεργασία του Πολιτιστικού και Μορφωτικού Συλλόγου Νέων Λέρου “Η Αρτεμις”.
- 1999 Οι Φίλοι του Μ.Λ.Α., πάλι με τη συνεργασία του προαναφερόμενου συλλόγου, αποφασίζουν την έκδοση του παρόντος διπλού cd με τίτλο *Και στις ροδιάς τ’ αέρι*, με 66 δωδεκανησιακά τραγούδια, των οποίων οι ηχογραφήσεις έγιναν κυρίως το 1930, αλλά και το 1990, 1996 και 1998.